

Mark Twain (1835 – 1910): Dobrodružství Toma Sawyera (1876)

Ocitli jsme se ve Spojených státech krátce před polovinou 19. století (kdy ve státech ve střední a jižní části Unie – na rozdíl od Severu – existovalo černošské otroctví). V městečku Saint Petersburg na západním břehu řeky Mississippi žije zhruba dvanáctiletý chlapec Tom Sawyer. Je sirotek a vychovává ho jeho teta Polly; v domácnosti žijí ještě Tomův nevlastní bratr – rozmazlovaný Sid, a již dospěle rozumná sestřenice Mary. Tom je rošťák, a milující, ale starosvětská teta Polly se jej – bez viditelného úspěchu – snaží vychovávat dobově nejoceňovanějším způsobem: odstupňovaným rejstříkem trestů. Když Tom nahromadí své prohřešky – od mlsání zavařeniny v komoře až po odpolední záškoláctví – teta mu uloží nabílit prkenný plot u domu.

Kapitola II

(...) Tom vyšel na chodník s kbelíkem vápna a štětkou na dlouhé holi. Podíval se na plot – z okolní přírody rázem vyprchala všechna radost a do duše padl temný stín. Skoro třicet metrů prkenného plotu, nejmíň dva a půl metru vysokého! Tomovi se zdálo, že svět je pustý a život k neunesení těžký. S povzdechem namočil štětku a přetáhl horní prkno. Totéž zopakoval podruhé a potřetí, porovnal nepatrný natřený proužek s obrovským světadílem neobílené plochy a vysíleně se posadil na bednu. Z branky vyhopkal Jim, v ruce měl plechový kbelík a zpíval si písničku *Holky z Buffala*.

Chodit pro vodu k obecní pumpě byla pro Toma vždycky příšerná otrava, ale teď mu to najednou nepřipadalo tak strašné. Vzpomněl si, že u pumpy bývá vždycky plno lidí. Bílé, snědé i černé děti tam čekaly ve frontě, až na ně přijde řada, posedávaly, vyměňovaly si hračky, hádaly se a pošťuchovaly, vymýšlely různé legrácky. Tom si hned vzpomněl, že i když pumpa je sotva sto padesát metrů od domu, Jim se s plným kbelíkem nikdy nevrátil dřív než za hodinu, a to pro něj většinou ještě musel někdo skočit.

Jim je černošský kluk – sluha v domácnosti tety Polly – a Tom se snaží přesunout svůj úkol na něj; jde ovšem o to, co dokáže nabídnout.

„Hele, Jime, já tu vodu přinesu, když budeš chvíli natírat,“ navrhl.

Jim zavrtěl hlavou. „To nejde, mladej pane. Mám nařizeno přinést vodu a s nikým se cestou nevybavovat. (...)“ (...)

„(...) Víš co, Jime? Dám ti kuličku. Dám ti bílou kuličku!“

Jim zakolísal.

„Velkou bílou kuličku, Jime. Tou můžeš házet jako první. (...) A jestli chceš, ukážu ti taky ukopnutý palec.“

Jim byl jen člověk a lákadlo bylo silnější než on. Postavil kbelík, sáhl po bílé kuličce a se soustředěným zájmem se sklonil nad palec, ze kterého Tom začal odmotávat obvaz. V příštím okamžiku už pádil ulicí s kýblem v ruce a palčivým obtiskem na zadku, zatímco Tom horlivě bílil plot a teta Polly opouštěla bitevní pole s bačkorou v ruce a vítězným leskem v oku. (...)

Za okamžik se na obzoru vynořil Ben Rogers, jehož posměchu se Tom obával ze všeho nejvíc. Ben si v chůzi občas poskočil – krok, hop a skok –, což svědčilo o tom, že má dobrou náladu a těší se na příjemné zážitky. Hryzal jablko a vydával táhlé, melodicky houkavé zvuky, po nichž následovalo hluboké bim bam bim, bim bam bim, neboť představoval parník. (...)

Tom bílil dál a parníku si vůbec nevšímal. Ben ho chvíli sledoval a pak řekl:

„Hele, ty máš zaracha, co?“

Žádná odpověď. Tom si prohlížel svůj poslední tah okem umělce, pak ještě jednou jemně máznul štětkou a znovu zkoumal výsledek. (...) Ben prohodil:

„Nazdárek! Musíš dneska makat, co?“

„Jé, to jsi ty, Bene? Ani jsem si tě nevším.“

„Hele, jdu se koupat. Nechceš jít taky? Ale ne, ty radši pracuješ, vid’? No bodejť.“

Tom se na něj zamyšleně podíval a řekl:

„Tomuhle říkáš práce?“

„A ne snad?“ (...)

Štětky se nezastavila.

„(...) Proč by se mi to nemělo líbit? Copak má člověk takovou příležitost každý den?“

To ukázalo celou věc v novém světle. Ben přestal okusovat jablko. Tom zakvedlal štětkou sem a tam – poodstoupil, aby zhodnotil výsledek, ještě tu a tam něco opravil a znovu si kriticky prohlížel své dílo. Ben sledoval každý jeho pohyb s rostoucím zájmem a soustředěním. Nakonec se osmělil:

„Tome, půjč mi to na chvíli.“

Tom zaváhal. Už chtěl skoro kývnout, ale pak si to rozmyslel.

„Ne, to by asi nešlo, Bene. Víš, teta Polly si na něm hrozně zakládá – je to plot do ulice, rozumíš. (...)“ (...)

„Ale houby! Taky to budu dělat pečlivě. Pusť, já to zkusím. Na, dám ti ohryzek.“

„Nezlob se, Bene, ale nejde to. Obávám se, že...“

„Dám ti ho *celej!*“

Tom mu předal štětku s neochotným výrazem ve tváři, ale v duchu se tetelil radostí. A zatímco bývalý parník *Big Missouri* pracoval a potil se na slunci, odešel mistr na zasloužený odpočinek, posadil se do nedalekého stínu na soudek, klátil nohama, okusoval jablko a chystal se k vraždění dalších nevinátek. Nebyla tu o ně nouze. Každou chvíli se přiloudal nějaký kluk; přišel a začal se pošklebovat, ale potom zůstal a bílil. (...) Tom, který ještě ráno třel bídu s nouzí, se odpoledne doslova

topil v bohatství. Kromě věcí, o nichž tu už byla řeč, získal ještě dvanáct kuliček, hřeben na hraní i s hedvábným papírkem, střep z modré láhve, přes který se mohl dívat na svět, dělo vyrobené ze špulky od nití, klíč, jímž nešlo nic odemknout, kousek křídly, zabroušenou skleněnou zátku od karafy, cínového vojáčka, dva pulce, šest bouchacích kuliček, jednooké kotě, mosazný knoflík ke dveřím, psí obojek – ovšem bez psa –, rukojeť nože, čtyři proužky pomerančové kůry a shnilý okenní rám. (...)

Tom si říkal, že svět přece jenom není tak zlý. Aniž si to uvědomoval, objevil důležitý zákon lidského počínání: chceme-li přinutit muže nebo chlapce, aby něco opravdu chtěl, pak to pro něj musí být těžké získat. (...)

Kapitola III

Překvapení tety Polly ze skvostně natřeného plotu nezná mezí. Tom dostane za odměnu nejkrásnější jablko a vyrazí do městečka. Na zahradě domu, kam se přistěhoval soudce Thatcher – nejmávanější člověk v obci –, Tom zahlédne děvče: půvabné křehké modrooké stvoření se světlými vlasy spletenými do dvou dlouhých copů. Na sobě měla bílé letní šatičky, pod nimiž čouhaly dlouhé vyšíváné kalhotky s volány. Čerstvě ověncený hrdina kapituloval bez jediného výstřelu.

Náhle zamilovaný Tom se pokusí dívku zaujmout akrobatickým skotačením. Dívka se po chvíli sice vrací do domu, ale předtím Tomovi hodí přes plot macešku. Tom si ji vezme a připne si ji k podšívce kabátu, co nejbliž k srdci – nebo spíš k žaludku, jelikož v anatomii se příliš nevyznal a nedělal z toho velkou vědu.

Kapitola VI

Další den Tom jde do školy. Za chvíli Tom narazil na tuláka Huckleberryho Finna, syna místního opilce. (...) Záviděl Huckleberrymu pestrý život vydědence a měl přísně zakázáno si s ním hrát. A proto si s ním hrál při každé příležitosti. Huckleberry chodil v odložených šatech po dospělých,

kteře na něm nepřetržitě kvetly a vlály v rozdrbaných cárech. (...) Huckleberry přicházel a odcházel, jak se mu zlíbilo. Za pěkného počasí přespával na terasách, za deště ve velkých prázdných sudech; nemusel chodit do školy a do kostela, nikomu se nepodřizoval a nikoho neposlouchal, mohl si chytat ryby a koupat se, kde se mu zlíbilo, a mohl tam zůstat, jak dlouho chtěl; nikdo mu nezakazoval se rvát; mohl zůstat vzhůru dlouho do noci; na jaře jako první ze všech kluků běhal bos a na podzim se jako poslední vracel do bot; nikdy se nemusel mýt a převlékat do čistých šatů a uměl znamenitě nadávat. Zkrátka, tenhle kluk měl a směl všechno, co v životě za něco stojí. (...) Tom svého romantického hrdinu pozdravil:

„Těbůh, Huckleberry!“

„Nápodobně ve věčím!“

„Copak to neseš?“

„Mrtvého kocoura.“

„Ukaž mi ho, Hucku. Jé, ten je pěkně tuhej. (...) Hele – a na co je ti mrtvej kocour, Hucku?“

„Na co? Přece na bradavice. (...) To prostě vemeš kocoura a kolem půlnoci s ním zajdeš na hřbitov, kde pochovali nějakýho velkýho hříšníka. O půlnoci si pro něj přijde čert, a možná jich bude i víc, ale ty je nevidíš, jenom je uslyšíš jako vítr, nebo je třeba zaslechneš mluvit, a až budou toho lotra odnášet do pekla, hodíš za nima toho kocoura a křikneš: ‚Čerte za nebožtíkem, kocoure, za čertem, bradavice, za kocourem! Už vás mám dost!‘ A všechny bradavice jsou fuč.“

„To zní dobře. A už jsi to někdy zkoušel, Hucku?“

„Ne, ale říkala to stará bába Hopkinsová.“

„Tak na tom něco bude, protože bába Hopkinsová je prej čarodějnice.“

Tom dorazí do školy pozdě, a když zjistí, že v jedné z lavic sedí – sama – ta neznámá dívka, rozhodne se hrát o všechno a učíteli se přizná, proč se opozdil.

„Stavil ses – kde?“

„Na kus řeči s Huckleberrym Finnem.“ (...)

„Thomasi Sawyere, tak ohromující přiznání jsem v životě neslyšel; na takový přestupek by rákoska nestačila. Sundej si sako.“

Učitelova ruka se činila, dokud nezačala umdlévat a síla jejích úderů viditelně neochabla. Následoval povel:

„A teď se, vážený pane, račte posadit k děvčatům! A vemte si z toho ponaučení!“

Zdálo se, že hihňání, které zašumělo třídou, vyvedlo potrestaného chlapce z míry, ale skutečnou příčinou jeho rozpaků byla posvátná bázeň před neznámou bohyní a radostný děs z tak neskonálního štěstí. Posadil se na samý krajíček dřevěné lavice, ale dívka pohodila hlavou a odsunula se dál. (...)

Za chvíli začal chlapec tajně pokukovat po děvčeti. Všimla si toho, našpulila zlostně rty a rychle otočila hlavu.

Tom se pokusí získat přízeň dívky tím, že jí podá broskev, a pak začne něco kreslit křídou na tabulku, jakou tehdy děti používaly ve škole místo dnešního sešitu.

Dívka se jakoby náhodou zkusila podívat, ale on vůbec nedal najevo, že si něčeho všiml. Nakonec už nemohla dál a váhavě zašeptala:

„Ukaž.“

Tom podhalil nedbale načmáraný obrázek domu se dvěma štíty a vývrtkou kouře stoupajícího z komína. Jeho kreslení holčičku tak zaujalo, že zapomněla na všechno kolem. Když byl dům hotový, chvíli si ho prohlížela a znovu zašeptala:

„Je hezký. – Nakresli tam ještě pána.“

Umělec vztyčil na zahrádce před domem pána, který vypadal spíš jako jeřáb. Byl tak velký, že mohl hravě překročit celý dům, ale dívka nebyla přehnaně kritická a strašák se jí zalíbil. Špitla:

„To se ti moc povedlo – a ještě nakresli mě, jak jdu kolem.“

Tom nakreslil přesýpací hodiny s kulatým měsíčkem místo hlavy a špejlovitýma rukama, do jejichž roztažených prstů umístil velikánský vějíř. Dívka řekla:

„To je nádhera – taky bych chtěla umět takhle kreslit.“

„To nic není,“ zašeptal Tom. „Naučím tě to.“

„Vážně? A kdy?“

„Přes poledne. Jdeš domů na oběd?“

„Když řekneš, tak nepůjdu.“

„Tak jo, platí. Jak se jmenuješ?“

„Becky Thatcherová. A ty? Vlastně já vím. Thomas Sawyer.“

„Tak mi říkají jenom za trest. Jinak jsem Tom. Budeš mi říkat Tome, vid’?“

„Ano.“

Tom něco napíše na tabulku, a když se Becky chce dozvědět, oč jde, chlapec dělá drahoty.

„Vůbec nikomu to nepovíš? Až do smrti smrt’oucí?“

„Nikomu. Tak ukaž.“

„Ne, ty to vážně nechceš vidět. To by tě nezajímalo.“

„Když jsi takový, schválně se podívám!“ – Popadla ho malou ručkou a začala se s ním přetahovat. Tom předstíral, že se musí zuřivě bránit, ale nechal si kousek po kousku odstrčit ruku, až se pod ní objevila slova: *Miluju tě.*

„Ty hanbáři!“ klepla ho rázně přes prsty, ale začervenala se a bylo vidět, že ji to potěšilo.

A v této osudové chvíli Tom pocítil, že se jeho ucho ocitlo v pevném sevření a čísi ruka ho pomalu, leč nezadržitelně táhne vzhůru. Pod kanonádou smíchu svých spolužáků byl v tomto svěráku přemístěn do své lavice na opačném konci místnosti. Pan učitel nad ním zůstal pár minut zlověstně stát, a pak se beze slova vzdálil zpátky ke svému trůnu. Ucho Toma sice páliło, ale jeho srdce jásaló. (...)

Kapitola IX

Před půlnocí oba chlapci, Tom a Huck, vyrazí – i s mrtvým kocourem – na hřbitov. Oba míří k čerstvému hrobu Koňáka Williamse. Nejdřív to vypadá, že vzápětí dorazili i čerti, ale jsou to tři muži – vylupovači hrobů: mladý doktor Robinson, jenž si celou akci vymyslel, a s lopatami a vozíkem věčně opilý místní otrapa Moula Potter a obávaný míšenec Joe Indián.

Chvíli nebylo slyšet nic jiného než jednotvárné chrastění lopat odhazujících sypkou hlínu a štěrk. Konečně jedna lopata narazila s temným zaduněním na dřevo a za pár minut muži vytáhli z vyhloubené jámy rakev. Vypáčili lopatami víko, popadli mrtvé tělo a neurvale ho hodili na zem. Z mraků vyplul měsíc a posvítil na nebožtíkovu zsinalou tvář. Muži si připravili káru, naložili mrtvolu, zakryli ji houní a přivázali provazem. Potter vytáhl velký vystřelovací nůž, odřízl přebytečný kus provazu a houkl:

„Tak, felčare, tady ho máte, neřáda, a koukejte vysolit ještě pět babek, jinak tady zůstane.“

„Moje řeč!“ přidal se Joe Indián.

„Cože? Jak to myslíte?“ zarazil se doktor. „Chtěli jste peníze předem a já jsem vám zaplatil.“

„To je fakt, ale udělal jste ještě něco jiného,“ řekl Joe Indián a přistoupil k doktorovi, který mezitím vstal. „Před pěti lety jste mě jednou večer nechal vyhnat z kuchyně svého táty, když jsem tam prosil o něco k jídlu. Řek jste, že mi lumpárna kouká z očí. Já jsem přísahal, že si to s váma vyřídím, i kdybych si měl počkat třeba sto let, a váš otec mě dal zavřít za potulku. Myslel jste, že na to zapomenou? Nadarmo v sobě nemám indiánskou krev. A teď přišla moje chvíle! Teď za to zaplatíte!“

Zašermoval doktorovi pěstí před obličejem. Doktor se nečekaně rozpráhl a srazil lotra k zemi. Potter pustil nůž a vykřikl:

„Tak prrr, mýho kámoše mlátit nebudete!“ Vrhhl se na doktora a pustili se do sebe. Oba se rvali jako o život, dusali po trávě, vyrývali patami kusy hlíny. Joe Indián vyskočil, oči mu zahořely nenávistí. Zvedl Potterův nůž, začal kočičím krokem obcházet rváče a číhal na vhodnou příležitost. Náhle se doktor vyprostil ze sevření, uchopil těžké prkno, které označovalo Williamsův hrob, a bacil Pottera po hlavě; téměř současně se míšenec chopil šance a zabodl doktorovi nůž do prsou až po střenku. Mladý muž zavrával, zhroutil se na Pottera a zalil ho kaluží krve. Vzápětí celou tu hrůznou podívanou zahalily mraky a oba vyděšení kluci se rozběhli tmou pryč.

Když druhý den lidé najdou mrtvého doktora Robinsona, Potterův nůž zpečetí osud nešťastníka, jenž se kvůli opilosti na nic pořádně nepamatuje. Potter je uvězněn a čeká ho šibenice. Chlapce jímá smrtelný děs z toho, že by Joe Indián mohl zjistit, že se stali svědky jeho zločinu. Oba se snaží na celou věc zapomenout, ale nejde to. Dokonce s dalším kamarádem, Joe Harperem, utečou potají na dlouhý Jacksonův ostrov při protějším břehu Mississippi a hrají si tam na piráty.

Kapitola XIV

(...) Zjistili, že ostrov má asi pět kilometrů na délku a čtyři sta metrů na šířku a od nejbližšího břehu ho dělí jen říční koryto sotva dvě stě metrů široké. Každou hodinu se vykouпали a do tábora se vrátili až pozdě odpoledne. Měli moc velký hlad na to, aby se zdržovali rybařením, ale pořádně se nacpali studenou šunkou a pak se rozvalili ve stínu a povídali si.

Hoši se vrátí zpátky domů až po několika dnech a za dramatických okolností. To však už začíná soudní proces s Moulou Potterem. Publiku, v němž nechybí ani Joe Indián, se vše zdá jasné až do chvíle, kdy obhájce předvolá k výslechu Toma Sawyera.

Kapitola XXIII

(...) „Hlasitěji, prosím. Nemusíte se bát. Byl jste...“

„Na hřbitově.“

Na tváři Joea Indiána se mihl pohrdavý úsměv.

„Někde poblíž hrobu Koňáka Williamse?“

„Ano, prosím.“ (...)

„Byl jste schovaný, nebo ne?“

„Byl jsem schovaný.“

„Kde?“

„Za jilmy, kousek od hrobu.“

Joe Indián sebou sotva zmatelně trhl. (...)

„Jen to povězte, hochu – neostýchejte se. Za pravdu se nemusíte stydět. (...“ (...)

Tom spustil – nejdřív trochu váhavě, ale postupně se do svého vyprávění tak vžil, že mu slova plynula stále snadněji... Napětí a potlačované vzrušení vyvrcholilo, když chlapec řekl: „...a když se doktor rozmáchl tím prknem a Moulou Potter upad, přiskočil Joe Indián s nožem a...“

Křach! Rychlostí blesku prolétl míšenec k oknu, rozrazil lidi, kteří mu stáli v cestě, a byl pryč!

Řetěz příhod Toma a Hucka pokračuje stejně jako ostýchavé sblížování Toma a Becky, ovšem tím vším prolíná hrůzoplýný strach obou kluků z pomstychtivosti Joea Indiána. Příběh vygraduje, když se shodou nešťastných okolností Tom a Becky ocitnou spolu daleko od lidí a ztraceni ve tmě najednou zjistí, že jediná živá duše, která je jim nablízku, je právě zákeřný míšenec...

Mark Twain, *Dobrodružství Toma Sawyera*, Praha 2005, s. 18 – 23, 26 – 28, 54 – 63, 82 – 83, 118, 180 – 181. Přeložila Jana Mertinová.

Poznámky a vysvětlivky:

Big Missouri [big mi' zuəri]; **Huckleberry** [haklbəri] **Finn**; **Joe Harper** [džəu ha:pə]; z **Buffala** [bafəla]; **Jim** [džim]; **Mary** [meəri]; **pět babek** – zde pět dolarů; **Potter** [potə]; **Ben Rogers** [ben rodžəs]; **Saint Petersburg** [seint pi:təzbə:g]; **Robinson** [robinsən]; **Tom Sawyer** [tom so:jə]; **střenka** – nejviditelnější část rukojeti nože; **Becky Thatcherová** [beki θæčərová]; **Thomas** [toməs]; **volán** – ozdobný okrajový skládaný nebo nabíraný pruh látky; **Williams** [wiljəmz].

Mark Twain: Dobrodružství Toma Sawyera: poznámky k interpretaci

Twainův román *Dobrodružství Toma Sawyera* byl původně psán **pro mládež**, ale jeho literární kvality z něj učinily vyhledávanou a respektovanou četbu rovněž **pro dospělé**. Ti samozřejmě v knížce najdou a ocení také kvality, jež velmi mladému čtenáři patrně uniknou.

Román je **zčásti autobiografický**: odehrává se v době Twainova dospívání a **Saint Petersburg** s okolím má všechny rysy městečka Hannibalu, kde Twain vyrůstal.

Západní břeh Mississippi byl tehdy svébytným prostředím. Předchozí dobrodružné anglosaské osidlování zdejšího kraje je již trochu zapomenuto. Saint Petersburg žije poklidným životem, který lze označit za svého druhu **idylu** (středoevropský čtenář by řekl: až *biedermeierovskou*). Dospělí lidé propadli uklidňujícímu životnímu **stereotypu**, jehož viditelným výrazem jsou nudné, ale stále hojně navštěvované bohoslužby v místním kostele a víra v zušlechťovací roli vydrilované školy. **Dospěláci** jsou zde vlastně trochu **dětinští**: mj. věří pověrám, často pocházejícím z černošského prostředí, jež je jinak pohrdavě spojováno s otroctvím. Jsou to však právě **děti**, které **etnické a rasové hranice neuznávají**: černošská kultura je pro ně atraktivní svou nespoutanou **fantazií**. Konflikty mezi dospělými lidmi a jejich raně pubescentními ratolestmi končí vždy **smírně**: děti si sice postěžují na formální nároky dospělých, ale dospělí dětem pravidelně odpouštějí jejich alotria (byť často až po výprasku, jenž silně připomíná Dickensovy časy).

Twain celou atmosféru podporuje svým pojetím **anglosaského humoru**. Do postojů chlapeckých postav se vžívá s **chápavou ironií** (viz Ben Rogers jako parník a Tom jako výtvarný umělec).

Samotný **Tom Sawyer** je vybudován jako **symbolická postava**. Součástí jeho přirozenosti jsou vlastnosti typického **amerického hraničáře** (*frontiersmana*), jenž je zárukou nezdolnosti a produktivnosti pravého **amerického charakteru**. Tak jako hraničář aktivně působí na pomezí civilizované krajiny a nespoutané divočiny, tak Tom stojí v umírněné, ale pevné, neboť vždy racionálně zdůvodněné opozici vůči retardujícím společenským konvencím. Jeho fantazie (hra na piráty, snaha přijít na kloub pověrám) mu dodává odvahu **posouvat hranice** nejen geografické, ale hlavně mentální. V příhodě s natíráním plotu Tom osvědčí schopnost přeměnit svojí **podnikavostí** i zdánlivě bezvýhodnou situaci ve vítězství. Vzápětí aktivně rozehraje **seznamovací partii** s dívkou na první zdání sociálně nodostupnou. Dvojice **Tom a Becky** se stala ve světové literatuře populárním zamilovaným párem ještě mladším než Shakespeareovi Romeo a Julie: nejdřív to vypadá na variaci tématu lehkomyšlný rošťák a slušně vychovaná dívenka, ovšem v závěrečných scénách Tom osvědčí, že dokáže dívku svého srdce rozvážně a statečně ochránit v mezní situaci.

A to, jak Tom překonal strach o sebe sama a rozhodl se svědčit u soudu, to je výmluvný doklad **amerického demokratického smyslu pro spravedlnost** (viz mj. mnohovýznamovou advokátovu větu *Za pravdu se nemusíte stydět.*).

Tom a Huck stojí jakoby na jiné straně než počestní občané městečka, ale existuje tu motiv, jenž všechny a všechno spojuje v **jediný celek**: pomalu a nadčasově plynoucí proud **Mississippi**, skutečného otce celého kraje.

<https://collection.farnsworthmuseum.org/objects/692/tom-sawyer-whitewashing-the-fence>

<https://dragoart.com/artwork/tom-and-becky-50343>

<http://www.twainquotes.com/TSCemetery.html>